

Niin hyvä maa

Niin hyvä maa -teema jatkaa Pierre Bourdieun ja Johanna Nevalan ja viime vuonna alkanutta sosiologis-kaunokirjallista keskustelua auttamisen ja ohjaustyön tilasta. Kysymys on siitä pelistä ja oudosta tuoksusta, joka on vallannut maan ja työalan. Teema nostaa esille villin selittämisen sekä sitä tukevien käsitejätteiden maahantuonnin ja leviämisen. Maamme on aina ollut riippuvainen, herkkä ja suojatun tuontitavaralle. Suomi sata - juhlavuosi antaa aiheen kirjoittaa "maasta" kasvualustana ja mahdollisuuksien avaruutena. Juhlavuonna ei tarvitse juhlaisuutta vältellä.

"Haistaminen", tuoksujen tunteminen, on ihmisen ainutlaatuista herkkyyttä – ominaisuus, jolla lienee tehtävä ihmisen suojana ja turvana. Tuoksut ovat intiimeinä kokemuksina usein vaietut. Mielen herkkyyden ei ole vain epäilyä, paranoiaa, vaan aavistusta itsen, asioiden ja työmme tilasta. "Vanha kansa" aivan ilmeisesti eli aavistuksellisempaa elämää ja haistoi paremmin olevan ja tulevan.

Antaminen ja vastaanottaminen - kaikessa yksinkertaisuudessaan - ovat elämän vaikeimpia kysymyksiä – herkkää laatua. Ne ovat elämän hyvää maata. Erityisen vaikeaa on avun antaminen ja vastaanottaminen, ihmisen avautuminen toiselle. Tuo vaikeus houkuttelee etsimään kikkoja. Kikat taas kiehtovat ja alkavat viedä. Pika-apu, "halki poikki ja pinoon" - ajattelu onkin menestyksellä noussut kasvualusta-ajattelun rinnalle. Työelämä etsii edellistä, ihminen kaipaa toista, hyvää maata, kuulijaa ja ohjaajaa. Ihminen on kasvualusta, parhaimmillaan hyvää maata, niin antajana kuin vastaanottajana.

Maa on ihmiselle paljon muutakin kuin valtio tai tila. Se on kasvualusta konkreettisesti ja sielullisessa mielessä. Elämän mahdollistaja, identiteetin rakentaja. Se on pohja kaikelle ammatillisuudelle ja työn tarjoamille mahdollisuuksille. Hyvä maa antaa meille työmme ja auttaa meitä psykoterapeutteina näkemään asiakkaamme mahdollisuuksina, niin vääntyneinä ja mahdottomina kun saatammekin ne alussa kohdata. Asiakkaalle itselleen on merkityksellistä kokea tulevaisuuden nähtyksi ja ymmärretyksi hyvänä maana, mahdollisuutena. Painava potentiaali ilman mahdollisen näköalaa on raskas kannettava.

Maalla ja sen eteen tehdyllä työllä on meille enemmän annettavaa kuin meillä sille. Maalle olemme velassa. Ihminen kasvaa maasta, hyvän maan tunnosta. Hyvä maa on ideaali, mutta myös kokemus ja muisto menetetyistä. Köyhä on ihminen, joka ei ole mitään menettänyt. Useinkin köyhä on tehnyt enemmän työtä kuin se, joka on yleisen arvion mukaan kaiken saavuttanut. Maan tilan arvioinnissa lähtökohta voi jäädä vähemmälle huomiolle, kun lopputulos saa painotetun huomion. Lähtökohta vai tulos, parantaminen vai korjaava työ.

Mitä pitäisi arvostaa? Juhlissa menestys ja voitto helposti korostuvat, koettu kärsimys ja hyvä työ peittyi.

Aleksis Kivi aloitti suomalaisen kirjallisuutemme perusteoksen, Seitsemän Veljeksen ensimmäisen luvun kirjoittamalla: ..." Muutoin on talolla avaria metsiä, soita ja erämaita, jotka, tämän tilustan ensimmäisen perustajan oivallisen toiminnan kautta, olivat langenneet sille osaksi jo ison jaon käydessä entisinä aikoina. Silloinpa Jukolan isäntä, pitäen enemmän huolta jälkeentulevainsa edusta kuin omasta parhaastansa, otti vastaan kulon polttaman metsän ja sai sillä keinolla seitsemän vertaa enemmän kuin toiset naapurinsa. Mutta kaikki kulovalkean jäljet olivat jo kadonneet hänen piiristänsä ja tuuhea metsä kasvanut sijaan. – Ja tämä on niiden seitsemän veljen koto, joiden elämänvaiheita tässä käyn nyt kertoilemaan." Kiitos professori Yrjö Hailan ja kriittisen korkeakoulun metsän filosofia-seminaarin, jotka auttoivat löytämään tämän lainauksen.

Sata vuotta on monella tavalla merkityksellinen ajanjakso. Sitä sivuavat niin metsän kasvu, ihmisikä kuin valtion kehityskin. Myös psykoanalyysi on rakentunut tämän ajanjakson kuluessa. Sata vuotta antaa aihetta moneen – niin juhlaan kuin uudistamiseen ja korjaavaan työhön. Ihmiselle sata vuotta on paljon, metsän kasvulle riittävä, valtiolle vähän. Sata kilometriä on hiihtäjälle saavutus. Sata vuotta voi korjata paljon, mutta myös muistaa paljon. Traummat siirtyvät sukupolvelta toiselle.

Sataa vuotta voi myös tarkastella niin tuleman kuin lähtökohdankin näkökulmasta. Nykyaika tuloksiin keskittyvänä usein sivuuttaa lähtökohdan. Tulosajattelun tuhovoima verottaa muuttumisen merkityksellisyyden näkemistä ja arvostamista. Tuloksiin keskittyminen köyhdyttää ajattelua, niin kuin yksityiskohtiin keskittyminen kokonaiskuvan sijaan.

Jukolan vanha isäntä on puhutteleva merkki "toista varten" olemisesta ja ajattelusta. Oman edun vaalimisen sijaan ajattelun, vaivannäön ja työn kohde on itsen ulkopuolella, toisissa, seuraavassa ja seuraavissa sukupolvissa. Hyvä maa on pitkän kehityksen, työn ja epäitsekään asenteen tulosta. Ihminen, metsä, valtio ja myös itse maa voivat tulla väärin kohdelluksi ja jäädä vaille hoitoa ja ymmärtävää aikuisen läsnäoloa. Oma etu kun niin ihmeen vikkelahti ehtii väliin myös siinä, mitä sanomme toisen auttamiseksi.

Psykoterapian ammatillinen idea on olla hyvää maata, mahdollisen avaaja ja kasvualusta. Psykoterapia näkee jokaisen siihen hakeutuvan hyvänä maana. Merkittävät kokemukset ja yleensä myös päätös korjaavaan työhön ryhtymisestä ovat kannustamassa eteenpäin kohti uudistavaa yhteistyötä. Tekniikka ja tekniikan soveltaja ovat yhtä psykoterapiassa. Voimme sanoa, että sen harjoittajina olemme itse menetelmä. Tai kehityksellisesti tulemme vähitellen menetelmäksi yhdistäessämme psykoterapeuttisen ajatuksen omaan persoonaamme. Vähitellen löydämme kokemuksen ja ohjauksen myötä oman roolimme ja olemisen laatumme psykoterapiassa.

Psykoterapian ja ohjaustyön suuria uhkia ovat ylimielisyys ja näennäisyys, suuruudenhulluus ja kokemuksesta irronnut puhe, aikamme taudit. Näennäisyys ajaa keskittymään muotoon sisällön sijasta. Ylimielisyys puolestaan yksinkertaistaa ja houkuttelee suoraviivaisiin tulkintoihin "Halki, poikki ja pinoon" toimii hyvin periaatteena polttopuun teossa, mutta ei toimi ihmisen auttamisessa. Yksinkertaisuutta kyllä tarvitaan, ei välttämättä suoraviivaista selittämistä, vaan sitä yksinkertaisuutta, joka on kehittynyt hankituksi ominaisuudeksi kokemuksen ja pitkän työskentelyn myötä. Tämän haltijat ovat niitä jotka säilyvät.

Ken on saanut aistia sateenraikkaan maan tuoksun tietää jo paljon hyvästä maasta. Herkästi hän reagoi maan kohteluun ja havahtuu sen outoihin tuoksuihin. Aito lannantuoksu ei vaivaa. Jätteen tuoksu on toinen. Vaikka maa peittää jätteet ja jäämät, se haisee senkin jälkeen, muistaa ja antaa aikanaan takaisin osamme ja toimmemme. Hyvä maa vaatii aina huolenpitoa. Maa on kantajamme ja vastaanottajamme. Maa muistaa huonon kohtelun. Ei kosta, mutta antaa takaisin osamme ansiomme mukaan. Hyvän maan säilyttäminen ja ylläpito on jokaisen sukupolven ikeikäinen tehtävä. Mutta minkälaisista on todellisuus? Kerron esimerkin maan kohtelusta ja muuttuneesta mittakaavasta.

Havahduin oman mittakaavani muuttumiseen käytyäni loppusyksystä ystäväni kanssa haistelemassa ilmaa Tyrnävän takamailla. Suur-Oulu ajaa sinne rekkakuomittain yhdyskuntajätettä, pienen naapurikuntansa ikeikäisille pelloille. Koko kylä haisee. Kaikki tapahtuu sovitusti säännösten ja virallisen lainsäädännön mukaan. Toiminnan osapuolten motiivit ja tunnot ovat arat ja vaietut. Yhdyskuntajätteen jäämistä ei paljoakaan tiedetä. Hyvä maa voi kestää paljon, mutta maan reaktioista ja perinnöstä seuraaville sukupolville emme tiedä. Käyntini jälkeen ajoin kolmesataa kilometriä pohjoisemmaksi. Tunsin tuoksun vielä siellä. Outoa ja vahvaa tavaraa, mitä sitten lieneekin. Paikallinen valpas kylän asukas kirjoitti asiasta Rantalakeus-lehdessä. Otsikko on paljon puhuva, "Hajussa kasvaa kun olla jaksaa"! Syksyllä kyti jo raivo. Nyt lumi peittää maan ja kaikki on hiljaa. Siellä ovat jätteet. Huoli tulee tulevasta. Sata vuotta on lyhyt aika maan uudistumiselle tällaisen hyökkäyksen jälkeen.

Mitä voi pienen kylän asukas tehdä? Mitä voi tehdä yksittäinen psykoterapeutti oman työalansa jäteongelman suhteen? Haistella, puhua, kirjoittaa. Ottaa taide ja runous tai huumori ja satiiri avuksi. Päätöksentekoon on harvalla osaa. Kysymys ei ole vain yksittäisistä tapahtumista ja yksityiskohdista, vaan havahtumisesta, oivalluksesta ja vastuusta, näkemisestä ja kokonaishahmon vähittäisestä rakentumisesta, kyvystä olla toista varten.

Sata vuotta voi huomaamattamme kasvattaa myös suuriluuloisuutta. Tullaan ylpeiksi, ollaan "satavarmoja", ajetaan "sata lasissa", ymmärretään saavutettu menestys omana suorituksena. Tuhosta ja traumasta selviytyminen on aina ihme. Korjaava työ, uudelleenrakentaminen ja uudelleen suuntautuminen on aina monen toimijan ja tekijän työtä. Saavutusten ylikorostus ja voitonhimo yhdessä halveksunnan ja kontrollimielen kanssa humalluttavat ja kadottavat rajantajun.

Filosofiassa kaikkein korkein idea on hyvyys. Psykoterapia pyrkii näkemään hyvän itsessä ja itsen ulkopuolella. Hyvä on samalla kasvupohja ja tavoite. Hyvä tulee hyväksi odottamisen ja välittämisen myötä. Hyvää ei aina hyvällä katsota, vaan joutuu se tämän tästä ahneen hyökkäyksen tai hyväksikäytön kohteeksi. Se saa hyvän piiloutumaan, mutta hyvä paljastaa ajoittain itsensä kirjoittamalla näkemisen ja mahdollisen avautumisen. Hyvän näkeminen kaiken hulluuden, kärsimyksen, menetyksen, halveksunnan ja vainonkin alla antaa aiheen sanoa - niin hyvä maa. Hyvä on, kun jälkeentulevat sanovat samoin.

Kirjoittaja: Harri Hyyppä, metsätalallinen, etninen koulutusanalyttikko

OrganisaatioDynamiikan Instituutti ODI ja FINSA harri.hyyppa@od1.fi